

När världen krymper

Det verkar vara signifikant för människor som lever ensamma, att de i högre grad än andra, är mer inskränkta, är mindre benägna att förstå andra och har trängre perspektiv, kort sagt deras världar är jämförelsevis små. Mekanismen i detta är inte svår att förstå. Alla människor bildar sig uppfattningar utifrån det de ser eller eljest förnimmer. Detta sker utifrån befintliga världsbilder, där alla nya intryck ska placeras in. Det nya förstås genom etablerade filter. Dessa filter kan vara konstituerade för att anpassa det nya till den befintliga världsbilden, vilket förstärker och bekräftar den, eller för att förändra och vidga världsbilden via en kritisk filtreringsprocess. Denna kritiska filtrering sker genom exempelvis diskussioner.

De som lever i små världar som är begränsade till meningsfränder och likatänkande har snävare perspektiv än dem som lever i större världar. Deras diskussioner har färre kritiska infallsvinklar. En koteri bestående av meningsfränder har som sitt syfte bland annat att bekräfta koteriets kultur och diskurs, inte att ifrågasätta den. Sådana koterier är ofta betingade av bräckliga trossatser som ideligen måste befästas.

Den som lever helt ensam är hänvisad att diskutera med sig själv. Då är världen ännu mindre, människan ännu mera sårbar och följaktligen ännu mindre benägen att söka kritiska infallsvinklar som riskerar att rasera den bräckliga världsbilden.

De som umgås i vida kretsar, som diskuterar samhällets idéer och förändringar, inom och utom hemmet, får desto fler – och olika, ibland motsägande – kritiska infallsvinklar.

Pragmatismens *bildningsbegrepp* förklarar *bildning* som förmågan att växla perspektiv. Ett demokratiskt och pluralistiskt samhälle bygger på bland annat folkbildning, folks förmåga att självständigt bilda sig uppfattningar utifrån förståelse av hur andra tänker och handlar.

Det är således viktigt för demokratin och mångfalden – vilken det svenska folket är överens om – att folk umgås och diskuterar i vida kretsar. Alla är dock inte intresserade av demokrati och mångfald. En del vill bara sitta i båten och meta, vilket man knappast kan klandra någon för. Men barnen har ändå rätt till en demokratisk och pluralistisk fostran. Det är dessutom de som med tiden kommer att ta över ansvaret för samhället. Därför är det rimligt att alla barn får möjlighet till umgänge i vidare kretsar än hemmets och koteriets.

Samhällets resurs för detta är grundskolan. Om alla barn gick i en fungerande offentlig grundskola skulle också alla barn få tillgång till den vida kretsen, där kritiskt tänkande med nödvändighet är essentiell. Svensk lag tillåter dock friskolor som bygger på kritikfientlighet. De barn som av sina föräldrar sätts i sådana, oftast konfessionellt betingade, skolor förmenas rätten till ett fungerande framtida liv i demokratis and. Dessutom ställs de utanför det samhällsansvar som åligger envar som är disponerad för det. Det är inte rättvist mot vare sig dessa barn eller övriga barn. Utkomsten av de konfessionella friskolorna är ett utökat negativt ”vi-och-dom”-synsätt som motverkar demokrati och pluralism. Därför kan man inte heller säga att den valfrihet som möjligheten till friskola utgör är demokratiskt betingad. Att kunna utöva barn- och hustrumisshandel skulle i så fall också kunna hävdas som en demokratisk rättighet.